

Hanselin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Tietojen keräämiseen, salausmerkintöihin ja toimittamiseen liittyvät uudet vaatimukset aiheuttavat huomattavan suuren hallinnollisen taakan hankintayksiköille. Julkisiin hankintoihin on lisätty ja tullaan lisäämään uusia velvoitteita kiihtyvällä tahdilla. Kehityksen tulisi olla päinvastainen: hankintasääntelyä tulisi yksinkertaistaa ja keventää, jotta julkisten hankintojen houkuttelevuus lisääntyisi. Esityksen perusteluissa ei ole arviota siitä, kuinka kalliiksi hallitusohjelman mukainen uusien raportointivaatimusten kompensointi kunnille ja hyvinvointialueille tulisi valtiolle. Oletettavasti tämä kustannus on huomattava.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista

Hansel toteaa, että tarjoustietojen toimittamiseen liittyviä velvoitteita olisi hyvä selkeyttää. Hallituksen esityksen lähtökohta tarjoustietojen rakenteisuudesta ei vastaa Hanselin käytännön kokemusta tarjouskilpailuista. Perusteluissa mainitaan useammassa kohdassa, että tarjoustietojen toimittaminen ei aiheuta kustannuksia hankintayksiköille, mutta käytännössä liitteiden pyytäminen ja toimittaminen edellyttää usein manuaalista työtä, hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

Lakiluonnoksessa käytetty käsite ”tarjoustiedot” on epäselvä ja voi johtaa siihen että lain soveltamisessa viitataan vain tarjoajien antamiin tietoihin, eikä huomioida tarjouspyynnön ja muiden hankinta-asiakirjojen tietoja. Jotta hankintatietovarannon tavoitteet – tiedon yhdisteltävyys, vertailtavuus ja vaikuttavuuden arviointi - toteutuvat, tulee lakiin ja sen perusteluihin selkeästi kirjata, että Valtiokonttorilla on oikeus saada sekä tarjoustiedot että tarjouspyynnön ja muiden hankinta-asiakirjojen tiedot suoraan kilpailutusjärjestelmistä. Tämä tulee ulottaa sekä rakenteisiin tietoihin että dokumentteihin. Tarjoustietojen hyöty jää vajaaksi ilman mahdollisuutta yhdistää ne suoraan tarjouspyyntöihin ja muihin kilpailutuksen asiakirjoihin. Näin varmistetaan, että tietovarannon hyöty ei jää vajaaksi ja että kaikki olennaiset tiedot ovat saatavilla ilman tulkinnanvaraisuutta.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

Keskeisin korjattava asia hallituksen esitysehdotuksessa on Hanselin lisääminen Valtiokonttorista annetun lain 2 b §:ään niiden tahojen joukkoon, joilla on oikeus saada tietoja hankintatietovarannosta. Hansel-lain mukaan Hanselin yhtenä tehtävänä on tuottaa hankintatiedon käsittely- ja analysointipalvelua. Hansel-lain 3 a §:ssa on säädetty valtion virastojen ja laitosten hankintatietoihin liittyvästä tietojenluovutusvelvollisuudesta. Hanselin hankintatiedon käsittely- ja analysointitehtävän tehokkaan toteuttamisen kannalta on välttämätöntä, että Hanselin tiedonsaantioikeus myös hankintatietovarannon tietoihin on turvattu selkeästi. Epäselvyyksiä voi aiheutua, jos tietojenluovutusvelvollisuudesta on säädetty Hansel-laissa, mutta ei Valtiokonttorista annetussa laissa, missä muiden tahojen tiedonsaantioikeudesta on säädetty.

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Hansel kannattaa kansallisen hankintatietovarannon perustamista ja tunnistaa sen perusteluina mainitut läpinäkyvyyden, seurattavuuden ja tehokkuuden lisääntymiset julkisissa hankinnoissa tärkeiksi tavoitteiksi. HE:n sisällössä ja perusteluissa on muutamia kohtia, joiden korjaaminen/tarkentaminen on Hanselin näkökulmasta erityisen tärkeää. Tärkeimpänä näistä Hanselin tiedonsaantioikeuden kirjaaminen VK-lakiin.

Yleisellä tasolla voi todeta, että HE:n perusteluissa mainitut tietovarannon ja hankintatunnisteen käyttöönoton kautta syntyvät säästöt ovat teoreettisia ja epävarmoja arvioita. Sen sijaan uudistuksen aiheuttama hallinnollisen työn kasvu sekä tämän korvaamisen kustannukset ovat todellisia, ei-teoreettisia kustannuksia. Läpinäkyvyyden ja esimerkiksi tutkimuskäytön kannalta tietovarannon hyödyt ovat ilmeiset, mutta huonosti rahassa mitattavissa. Myös kansantalouden tasolla investoinnin kannattavuus on epäselvä.